

Muziek voor morgen

Tijdens de Nederlandse Muziekdagen 2009
Zondag 11 oktober 2009
12.30 – 14.00
Foyerdeck 1, Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam
Georganiseerd door Muziek Centrum Nederland

vooraf:

Programmeur van de Nederlandse Muziekdagen 2009 Micha Hamel meent dat er drie wegen te onderscheiden zijn die de ontwikkeling van de nieuwste muziek kenmerken:

- **de combinatie met andere kunstvormen**
- **de implementatie van niet-westerse instrumenten**
- **de verregaande vermenging van genres.**

Het lijkt er zelfs op dat de zuiver gecomponeerde concertmuziek haar urgentie aan het verliezen is en weliswaar in een stabiel circuit met stabiele publieksaantallen gehoor vindt, maar dat we ons mogen afvragen of deze muziek de muziek van vandaag, van deze maatschappij, representeert.

Omdat componisten van kunstmuziek de taak hebben om de muziek te vernieuwen, wordt de vraag opgeworpen tot op welke hoogte de componist zich met extramuzikale factoren moet bezighouden. De burger van nu is immers op zijn slechtst een door de entertainmentindustrie geïndoctrineerde consument, en op zijn best een cultureel-omnivore kosmopoliet.

Zo beschouwd is het niet vreemd dat de mensen die zich in het publiek bevinden, of zouden moeten bevinden, om een heel ander soort muziek vragen.

Toonaangevende componisten als Heiner Goebbels en Michel van der Aa componeren niet alleen met noten maar maken totaalcomposities met film of theater.

Heeft de pure concertmuziek misschien afgedaan? Hoe zal de wereld van vandaag hoorbaar moeten worden in het werk van hedendaagse componisten?

Panel

Michel van der Aa
Wilbert Bultink
Sander Germanus
Micha Hamel
Martijn Padding
Jorrit Tamminga

Moderator: Joël Bons

Joël Bons, artistieke leider van het Nieuw Ensemble, componist en docent aan het Conservatorium van Amsterdam. Hij stelt het panel voor en opent het debat met eerst te zeggen dat hij zich bijna gegeneerd voelt dat het panel bestaat uit 6 blanke mannen, die

waarschijnlijk hoogopgeleid zijn. Hij vraagt het direct aan Micha Hamel waarom hij deze mannen bij elkaar heeft gezet. Want Micha wil bruggen slaan naar een groter publiek, naar pop, naar wereldmuziek. Waarom dan geen vrouwen, geen allochtonen, geen popmusici?

MH: Hij heeft mensen gevraagd die in onze 'sector' zitten. Het zijn generatiegenoten van Micha; iedere componist is op een eigen manier bezig met componeren (MvdA met zijn film-muziektheaterkunst, SG met zijn microtonaliteit, WB is ook bezig met film en theatrale elementen, JT met elektronica en performanceachtige muziek). Het is geen discriminatie tegen vrouwen maar daar was gewoon geen ruimte meer voor.

Als opening leest Micha Hamel een statement van Paul Oomen, een componist die muziek schrijft vaak voor performances in bepaalde, heel specifieke omgevingen en constellaties. Dat kunt u hier lezen>>(met pdf link)

Vorm van het debat: eerste onderling discussiëren met de mensen in het panel. Daarna zijn er loopmicrofoons zodat het publiek ook mee kan praten. Er zijn nog twee artikelen verschenen de Revisor, één van Micha Hamel in en één van Jan Vriend die de onderwerpen aansnijden van dit debat.

JB vraagt eerst een reactie van de felste tegenstander van het voorafgaande en dat is:

Martijn Padding

Hij vindt allebei artikelen ouderwets. Het zijn dingen die al de afgelopen 30 jaar tientallen keren zijn teruggekomen. Hij hoort niets nieuws en vindt het raar dat de hedendaagse muzieksector wordt gezien als een soort van reservoir.

Hij vindt het belangrijker te realiseren dat er iets aan de hand is met de hele sector en een aantal dingen vallen hem op. Op het conservatorium zijn er momenteel geen studenten voor fagot of hobo, en dus kan er geen een orkest meer samengesteld worden. Dus het is niet alleen de hedendaagse muziek die met problemen te kampen heeft maar de

1. hele klassieke canon
2. global village – juist nu in Azië ontdekt men de westerse klassieke muziek. In China ontstaan aan de lopende band orkesten. Er valt dus veel te verwachten daar, ook voor de moderne muziek. Hij vindt het raar dat als je het over de global village hebt, dat het lijkt alleen over Amsterdam te gaan.
3. Er is geen referentie naar mensen als bijv. Maarten Altena die al jaren werkt met dichters, Simon Vinkenoog die al jaren met componisten werkte, voorlopers die met mensen uit de pop samenwerkten, of David Dramm, mensen die dus al jaren lang iets doen.

JB: Is dit een generatie vraagstuk? We hebben Jimi Hendrix, Louis Andriessen en zo aan den lijve meegemaakt in de zalen. En de generatie van Micha was er toen nog niet bij.

JT: Vindt het niet erg dat er geen fagottisten of hoboïsten meer zijn op het conservatorium omdat je tegenwoordig op veel manieren kunt muziek maken. Twee bakstenen, een tafel, luidsprekers, microfoons..op internet....daar kun je ook muziek mee maken. Dit om je muzikale boodschap te verkondigen.

MH: MH: Wij moeten als componisten niet gevangen worden in instituten die toegesneden zijn op bepaalde publieksgroepen. Dus als je een orkestwerk schrijft dan

word je gedwongen om in de 19^e eeuwse setting van een orkest te componeren. Daar van binnenuit komt geen muzikale vernieuwing. Wij moeten niet zo vast zitten in het oude stramien. De toekomst van de moderne muziek ligt in het vernieuwen van genres als geheel, de combinaties van genres en in het implementeren van nieuwe elementen in je muziek. Zoals bijvoorbeeld in het stuk van Martijn Padding dat vanochtend gespeeld werd ...hij overschreed genres en probeerde met een solist in het orkest een andere constellatie van musici neer te zetten dan wat er in de normale bezetting is voor het Metropole Orkest.

MvdAa's opera is geboren uit een nieuwe soort muziek. Nieuwe kunstvormen ontwikkelen die eigen zijn aan deze tijd. Componisten moeten vrijheid nemen en krijgen om extremere dingen te doen. Het gaat om het creëren van een totaal nieuwe kunstvorm.

MvdA: Hij vindt dat je als componist niet alleen met vernieuwen bezig moet zijn. Hij is in de veronderstelling dat je muziek moet maken die dichtbij je blijft. Iets wat oprecht is kan ook voor een publiek van 100 mensen. Eerst komt het idee en dan ga je aan de slag met wat je wilt maken.

MP: Als je componist wordt kun je compromissen achter je laten. Goede kunst of muziek moet autonoom zijn.

JB: Jan Vriend pleit dus om beter gereedschap te geven, veel eerder beginnen op scholen. Hij wil niet de muziek veranderen maar juist mensen helpen om net zo van de muziek te gaan houden als de makers ervan.

JB. krijgt het idee dat MH de noten wil veranderen, de manier van componeren dus. Maar wat die twee bindt is het contact met het publiek. Daar zijn niet alleen fondsen mee bezig maar ook componisten. Voor wie doe je het?

SG: Geloof dat structuur, concepten en iets wat niet mooi is toch samen kunnen gaan. Kunst moet voorop lopen. Hij mist eveneens de "underground". Zoeken naar nieuwe vormen, zelf zoekt hij het in de microtonaliteit. Toch kan dat samen met een publiek. Maar dan is enige educatie nodig! Schoonheid begrijp je pas als je het hebt geleerd. Van jongs af aan.

MH: De peil van muziekeducatie is erg laag vandaag de dag. Je moet muziek zo schrijven dat een publiek het kan begrijpen.

SG: Het is kunst! Muziek moet je in de tijd horen. Moet je helemaal uitzitten en met terugwerkende kracht begrijpen. Het is lastig maar we moeten dat ook koesteren. Hij gelooft dus in het tegenovergestelde van Paul Oomen.

MH: Dan wordt je stuk maar 1 keer uitgevoerd.

JB: Over de hele wereld is muziek voor kinderen heel belangrijk. Zonder enige educatie.

SG: accepteren dat er weinig publiek is voor bepaalde muziek. Misschien moet de echte hedendaagse muziek terug naar de 'underground'. Schrijf je een orkestwerk, dan moet de zaal vol. Dat is wat al op het conservatorium gestroomlijnd is, maar is dat nodig?

WB: Reageert in het algemeen over wat er tot zo ver gezegd is. In Nederland zijn er veel mogelijkheden. Hij krijgt heel veel opdrachten. Die resulteren niet per se in composities. Scherp blijven en steeds kijken naar de wereld en daarop reageren. Niet doen wat er al is.

JB: Ben je eens met de werkwijze van MvdA?

WB: Niet klakkeloos er in doorgaan. Het is belangrijk om je bewust te zijn van de marketing maar het staat niet voorop.

MH: Dat vindt hij raar. Hij wil de mensen, het publiek verleiden. Ik ben gretig en wil als startambitie duizenden mensen bereiken. Hij denkt over het retorische gehalte van zijn stukken (gelikte instrumentatie) zodat een luisteraar het meteen begrijpt en het meteen mooi vindt.

JT: componisten blijven doen wat ze willen doen. Als het je eigen instelling is, dan zal dat wel kloppen.

MH: sociaal en politiek gezien zijn we toch ermee bezig zijn. Als het klimaat verandert en de subsidies minder zijn moet je je wel bezig houden met publiekcijfers.

JT: Al is er 0% subsidie, dan zullen componisten toch hun ding doen.

JB: geeft het woord aan een de zaal

Rozalie Hirs: We moeten beseffen dat er altijd een relatief klein publiek is geweest. Ook al in de tijden van Bach en Mozart. Wij bereiken al veel meer mensen nu dan toen in die tijd. Het is een misverstand en zorgelijk dat kwantiteit gelijk wordt gesteld aan kwaliteit. Communicatie met het publiek kan belangrijk zijn voor sommigen. Maar dat is ook niet weggelegd voor iedereen. We moeten maken wat bij ons past. Maar als subsidies wegvallen dan blijven er mensen die toch kunst maken.

SG: Iedereen droomt van veel publiek. Maar de vraag is of je iets aan je noten moet doen om dat te bereiken.

JB: De Vijfde Symfonie van Beethoven wordt aangehaald als voorbeeld.

MH: Die heeft zoveel lagen en is gemaakt om een luisteraar te laten volgen.

JB: Je hoeft al die kennis niet te hebben om de muziek te voelen.

MH: Als je geen idee (sjoege) hebt van wat er gebeurt in de muziek (vorm, verwachtingspatroon) dan weet je niet wat de componist bedoelt.

JB: Zijn leitmotiven, etc.. niet gewoon te volgen?

RH: Iedereen kent bepaalde muziek omdat het om ons heen is en behoort tot onze collectieve kennis (supermarkt). Hedendaagse muziek is niet bekend, die moet je leren kennen en het is toch wel "cutting edge". En je kunt dat ook vergelijken met de literatuur. Muziekonderwijs is te danken aan de politiek van de afgelopen 20 jaar. Alles moet middelmatig zijn.

MH: Hij wil dit terughoren in Rozalie's muziek.

RH: educatie in Duitsland is veel beter dan hier in Nederland. Zij maakt zich zorgen daarover. Toch conformeert zij zich niet in de kunst die zij maakt. Zij wil niet dom worden om betere muziek te schrijven.

MP: Het allerbelangrijkst is educatie. Jan Vriend heeft een plan voor educatie; er moet een vak Docent Compositie komen voor op lagere en middelbare scholen. Daarvoor heb je een politieke lobby nodig. Hij pleit voor een politiek platform en wij laten zelf kansen liggen. Je kunt gelijk actie ondernemen, nu!

JB: Literatuur is vandaag heel anders dan vroeger. Maar nog steeds verschijnen er mooie romans. Maar geen Gertrude Steins of James Joyces (avantgarde). Dat is zo anders in de muziek.

SG: is het eens met Rozalie Hirs. Zijn we zo avant-gardistisch?

RH: vindt van wel. Muziek werkt zo direct. Er is geen vertaling nodig omdat het direct naar de hersenen gaat. Kennis over klank en over hoe het werk naar de hersenen, het is heel direct. Wij denken dat mensen van vroeger van een groot publiek genoten. John Cage, Gertrude Stein...dat is niet zo. Daar was een heel klein publiek voor. Het is van alle tijden.

Bob Zimmerman: Combineert de twee onderwerpen. Wij componisten zijn niet meer de muziekgeschiedenis. Muziekgeschiedenis heeft zich verplaatst naar de lichte muziek. Er wordt buitengewoon goede popmuziek gemaakt. Elektronische muziek lijkt nu urgenter te zijn en er is een publiek voor. Onbegrijpelijke muziek is slecht gemaakte muziek.

MH: de avantgarde is achterhaald. Met een druk op de knop zijn alle soorten muziek te horen.

RZ: vindt dat je verschillende genres niet moet vergelijken

Uit de zaal: Woorden in de literatuur hebben direct een betekenis en verband met je dagelijkse leven. Muziek heeft dat niet en gaat direct naar de zintuigen. Daarom spreekt veel muziek niet direct aan.

JT: vindt dat een korte inleiding vooraf een publiek kan helpen.

MvdA: is het daarmee totaal oneens; dan dring je het publiek een manier op om te luisteren.

JB: hoe meer je zegt hoe meer het afbreekt.

Bob Z: zonder voorkennis naar muziek luisteren; iedereen wil verrast worden.

MH: is popmuziek de prevalentie stroming in de hedendaagse muziek?

JT: schetst even de situatie vroeger in Theater Kikker in Utrecht. Er zijn veel

verschillende publieken daar en de zaal past zich zo aan. Zo is er muziek waarbij je moet staan (pop), dansmuziek en zitmuziek (intellectueel). Dat zijn dus drie verschillende publieken met drie verschillende eisen aan de luisteraars.

Sonsoles Alonso: geeft een beeld van (muziek)onderwijs in Spanje. Op de gewone school kreeg zij ook lessen in filosofie en muziek. Op het conservatorium kreeg zij ook lessen in esthetiek, wiskunde, kunstgeschiedenis. Dit is cruciaal geweest voor haar ontwikkeling. Onze waarneming is altijd gekleurd. Muziek is de meest abstracte kunstvorm en hedendaagse muziek helemaal.

JB: over MH's benoeming van implementaties van bijvoorbeeld niet-westerse instrumenten. In hoeverre is de geschiedenis van de muziek van invloed op je componeerstijl?

MP: Iedere componist, jong en oud doet dit al. Je bent constant in dialoog met het verleden en alles om je heen.

Sander van Maas: Is getroffen door de lichte ironie. De boten Allemagne en Traviata zijn net voorbij gegaan. Hij vindt dat NMD voorbij gaan net als de bootjes daarbuiten. Toch is hij verbaasd over de gang van dit debat. Dit is de 18de en laatste keer dat de NMD plaatsvinden! Dit was bedoeld als festival voor ensembles, componisten, etc..en het verdwijnt. In plaats hiervan komt Toonzetters. Geen commissies, zeer dubieuze jurering. Een totaal ander fenomeen. Maken jullie je geen zorgen daarover? Hij vindt dat het als een nachtkarsje uitgaat.

Henk Heuvelmans: Er zijn talloze goede initiatieven ontstaan in de afgelopen 18 jaar. Wij organisatoren gaan met al die kritiek over componeren en organiseren in gedachte brengen en het beste van Toonzetters en de NMD bij elkaar brengen tot een groot festival in 2010; met veel organisatoren een festival neerzetten waar veel meer mensen op af komen dan voorheen; een festival dat veel prikkel geeft aan het publiek én componisten.

SvM: Dat is de prognose?

HH: Een nieuw publiek kan altijd gevonden worden. Zo gaat MvdA toch naar de Wereld Draait Door en interesseert zo een groot publiek.

WB: Toonzetters was dit jaar niet geslaagd. Vorig jaar was Toonzetters wel een geslaagd evenement. Er was toen veel publiek van de Uitmarkt.

MH: Voor dat brede publiek, die onwetenden wil hij componeren. Dat is Micha's publiek.

Ikaros van Druppen: Is herhaling niet een manier om mensen op te leiden? Een werk slechts een keer te horen is lastig.

MH: heeft een premièrefestival gemaakt van de NMD. Alleen het Holland Festival en de *Zaterdag Matinee* doen hier mondjesmaat aan mee. Voor de rest is er geen plaats voor componisten. Hij trekt een muzikale consequentie uit het feit dat een stuk maar een keer uitgevoerd wordt. Hij componeert zodanig dat het publiek het meteen begrijpt.

Ikaros v Druppen: Je kunt mensen toch aanzetten tot het mooi vinden van iets.

Bob Zimmerman: Goeie muziek begrijp je toch meteen. Hoopt dat zijn wens om muziek vaker te horen ingelost kan worden. Het is maar to hopen dat Toonzetters +NMD 200% slaagt.

HH: Dat laatste is de ambitie.

Volgende bijeenkomst: 13 november: tijdens November Music, 11 t/m 15 nov. '09 in Den Bosch <http://www.novembermusic.net>